

**Streszczenie:** W artykule zaprezentowano definicję populacji NEET, dokonano charakterystyki osób przynależących do grupy NEET oraz opisano jej strukturę, a ponadto wskazano przyczyny i skutki owego zjawiska. Celem opracowania jest przedstawienie sytuacji młodzieży NEET w Polsce. Zastosowano metody badawcze, takie jak metoda analizy i krytyki piśmiennictwa, analiza porównawcza, a konkretnie porównanie danych w czasie na podstawie bazy danych Eurostat. Zakres czasowy badań obejmuje lata 2009-2020.

**Słowa kluczowe:** NEET, osoby młode, młodzież, rynek pracy, bezrobocie.

## 1. Istota pojęcia NEET

Pojęcie NEET stanowi akronim pochodzący od angielskich słów *Not in Employment, Education or Training* i określa się nim osoby nie uczące się, nie pracujące ani nie uczestniczące w szkoleniach. Skrót ten powstał w latach 80. XX wieku w Wielkiej Brytanii, a użyto go po raz pierwszy w oficjalnym dokumencie *Bridging the Gap* w 1999 roku. Dokument ten opisywał sytuację osób w wieku 16-18 lat zamieszkujących Wielką Brytanię, które nie pracowały, nie uczyły się i nie szkoliły przez co najmniej 6 miesięcy (Krause, 2016, s. 69).

Jednoznaczne opisanie NEET jest trudne, gdyż zależy w dużej mierze od danego kraju oraz instytucji badającej sytuację tej grupy młodzieży. W większości krajów Unii Europejskiej do niedawna przyjęte było, że populacja NEET to osoby w wieku 15-24 lata, jednak z powodu wydłużającego się okresu kształcenia przedział ten został wydłużony do 15-29 lat (Zioło-Gwadera, 2018, s. 96). Jednak w krajach Dalekiego Wschodu przedział ten jest jeszcze dłuższy – w Japonii oraz w Korei przyjęto zakres 15-34 lata (Mirończuk, 2014, s. 239).

W pracy została przyjęta definicja NEET zgodna z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku (Dziennik Urzędowy..., 2013). Według tego rozporządzenia osoby z kategorii NEET to osoby młode w wieku 15-29 lat, które spełniają łącznie trzy warunki (Skórska, 2016, s. 154):

- nie pracują (tj. są bezrobotne lub bierne zawodowo),
- nie kształcą się (tj. nie uczestniczą w kształceniu formalnym),
- nie szkolą się.

Z socjologicznego i ekonomicznego punktu widzenia grupę NEET stanowią osoby niezarabiające, żyjące „na koszt innych”. Jest to zbiorowość bardzo niejednorodna. W grupie tej znajdują się zarówno osoby relatywnie wysoko wykształcone, które nie mogą znaleźć pracy odpowiadającej posiadanym kwalifikacjom, ale także młode osoby, które mają niski poziom przygotowania zawodowego ze względu na zbyt wczesne przerwanie nauki. Wśród NEET-ów znajdują się również osoby sięgające po alternatywne formy uzyskania dochodów, które są niezgodne z prawem, np. pracę „na czarno”. Ponadto do populacji NEET zalicza się zarówno osoby, które nie mają wpływu na swoje położenie, ale także takie, które mają pełną kontrolę nad swoją sytuacją – nie poszukują pracy i nie dążą do tego, żeby się kształcić, mimo że nie mają ograniczeń zdrowotnych i żadnych zobowiązań (Serafin-Juszczak, 2014, s. 47-48).

Wśród osób przynależących do grupy NEET znajdują się takie, które w sposób szczególny narażone są na marginalizację społeczną, oraz takie, które prawdopodobnie jej nie doświadczą ze względu na posiadany kapitał społeczny i kulturowy. Badania Eurofound ujawniły, że omawiana kategoria obejmuje przynajmniej pięć subgrup, takich jak (Eurofound, 2012, s. 24-25):

- bezrobotni (*the conventionally unemployed*) – grupa najliczniejsza, którą stanowią bezrobotni krótko- i długoterminowo;
- niezdolni do podjęcia aktywności w sferze pracy lub nauki (*the unavailable*) – młodzi chorzy, niepełnosprawni i opiekunowie ze zobowiązaniami rodzinnymi;
- niezaangażowani (*the disengaged*) – zniechęceni byli pracownicy lub bezrobotni, ale także młodzi prowadzący społeczny tryb życia;
- poszukujący/oczekujący (*the opportunity-seekers*) – młodzi aktywnie poszukujący pracy lub szkoleń, ale tylko takich, które odpowiadają ich pozycji, umiejętności, aspiracjom zawodowym itp.;
- dobrowolni NEET (*voluntary NEETs*) – jest to szczególna grupa obejmująca osoby zaangażowane w inne aktywności (sztukę, muzykę, podróże, samodoskonalenie się).

Do populacji NEET należą zarówno osoby, które nie pracują z własnej woli, jak i takie, które nie pracują, bo pomimo starań nie mogą znaleźć zatrudnienia. Do tej szerokiej kategorii można zaliczyć także osoby pozostające poza sferą aktywności edukacyjnej i zawodowej z powodu niepełnosprawności, choroby czy konieczności opieki nad niesamodzielnymi domownikami. W grupie tej znajdują się również młodzi absolwenci, w tym szkół wyższych, którzy zakończyli edukację, nie mogą znaleźć pracy, jednak nie chcą odbywać bezpłatnych staży (Serafin-Juszczak, 2014, s. 48).

## 2. Przyczyny i skutki zjawiska NEET

Trudno określić w jednoznaczny sposób, jakie czynniki determinują wśród osób młodych w Polsce bierność zawodową. W opinii D. Raffego grupę NEET w odróżnieniu od rówieśników cechuje niższe poczucie własnej wartości oraz niższa skuteczność w działaniu, w tym mniejsze zainteresowanie nauką. Młodzi ludzie z zani-

żoną samooceną nie dostrzegają własnych zalet i umiejętności, co nie pozwala im na podejmowanie wielu działań z obawy przed porażką. Często cechuje ich wrodzony pesymizm, tj. zakładanie z góry niepowodzeń. Może mieć to wpływ na brak aktywności tej grupy w sferze zatrudnienia (Barszcz, 2019, s. 117).

Z badań przeprowadzonych przez Eurofound wynika, że niskie wykształcenie w bezpośredni sposób wpływa na mniejsze szanse jednostki na rynku pracy. Według badań ryzyko przynależności do grupy NEET jest trzykrotnie wyższe dla osób legitymujących się wykształceniem podstawowym niż dla osób z wykształceniem wyższym (Eurofound, 2011, s. 3-4). Duży wpływ na przynależność do grupy NEET ma także poziom kompetencji społecznych, negatywne postawy wobec pracy, mała motywacja w poszukiwaniu zatrudnienia i związana z tym niska mobilność (Mazowieckie Obserwatorium Rynku Pracy, 2014, s. 35). O 40% zwiększa się ryzyko przynależności do generacji NEET w przypadku osób mających poważne choroby zdrowotne lub niepełnosprawności. Bierność społeczna i zawodowa może powodować w jednostce chęć poszukiwania wrażeń na zewnątrz (w tzw. używkach i zachowaniach ryzykownych). Bycie NEET oddziałuje również na sferę kontaktów interpersonalnych jednostki, zmniejsza jej samodzielność i poczucie własnej wartości oraz autonomię. Pozostawanie poza sferą edukacji i pracy ma wpływ na gorszy stan psychiczny jednostki, powoduje stres, niepewność, stany depresyjne, wzrost liczby samobójstw, rodzi frustrację, a także może mieć wpływ na występowanie zachowań agresywnych, stanów apatycznych czy obojętności (Serafin-Juszczak, 2014, s. 55).

Wśród przyczyn występowania zjawiska wymienia się także poziom wykształcenia rodziców – w przypadku ich wykształcenia podstawowego ryzyko przynależności do populacji NEET wzrasta dwukrotnie. Na bierność zawodową może mieć wpływ również zła sytuacja rodzinna (dorastanie w trudnych warunkach, wychowanie w niepełnej rodzinie, bezdomność, alkoholizm w rodzinie) (Krause, 2016, s. 73-74). Przynależność do NEET ma konsekwencje społeczne. Rodzi bierność i niesamodzielność oraz odracza moment usamodzielnienia się ekonomicznego i założenia własnej rodziny, co przyczynia się do pogorszenia perspektyw demograficznych. Brak aktywności zawodowej młodych ludzi daje im możliwość egzystowania na koszt rodziny. Osoby należące do pokolenia NEET, pozostając poza rynkiem pracy i edukacji, tracą zaufanie do instytucji publicznych i obwiniają je za ich trudną sytuację życiową (Barszcz, 2019, s. 118).

Bierność zawodowa młodych osób powoduje, że nie osiągają oni dochodów, a tym samym nie płacą podatków. W związku z tym nie zwracają się koszty poniesione na edukację młodego pokolenia, ale generowane są wysokie nakłady na świadczenia społeczne. Z raportu Eurofound wynika, że szeroka skala zjawiska NEET znacznie ogranicza potencjał rozwoju gospodarczego danego państwa (Eurofound, 2012). Osoby należące do kategorii NEET mają mniejsze szanse na reintegrację na rynku pracy, a także są bardziej narażone na długotrwałe efekty bezrobocia w przyszłości, czego skutkiem są gorsze perspektywy zatrudnienia i niższe zarobki. Trudności w znalezieniu zatrudnienia są z kolei przyczyną emigracji mło-

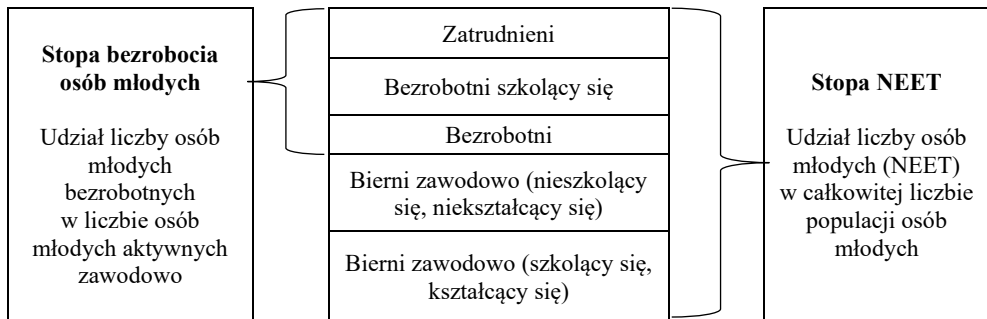
dych ludzi w celach zarobkowych. Wskazuje się, że zjawisko NEET zmniejsza możliwości rozwojowe danego kraju (Mazowieckie Obserwatorium Rynku Pracy, 2014, s. 33).

### 3. Charakterystyka pokolenia NEET w Polsce

Wskaźnik określający stopę NEET zbudowany jest z licznika i mianownika (Eurofound, 2012):

- Licznik to liczba młodych osób w wieku 15-29 lat, które nie są zatrudnione oraz nie otrzymały oferty kształcenia się lub szkolenia w ciągu 4 tygodni poprzedzających badanie.
- Mianownik to całkowita liczba populacji osób w wieku 15-29 lat bez badanych, którzy nie odpowiedzieli na pytanie w sprawie udziału w regularnej edukacji i szkoleniach.

Na rysunku 1 przedstawiono różnicę pomiędzy stopą bezrobocia wśród osób młodych a stopą NEET.

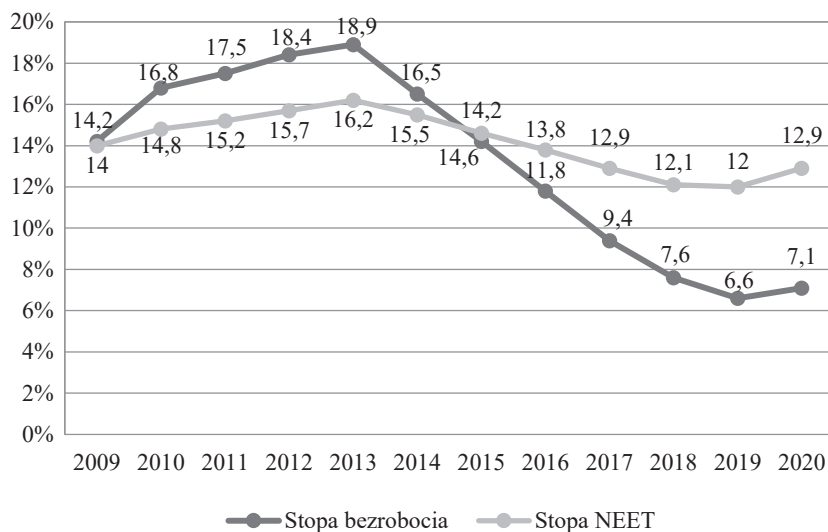


**Rys. 1.** Stopa bezrobocia wśród osób młodych a stopa NEET

Źródło: (Kurzawa, 2018, s. 153).

Stopa NEET obejmuje udział populacji wszystkich młodych osób, które nie uczestniczą w rynku pracy, czyli bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo, a stopa bezrobocia wśród osób młodych w wieku 15-29 obejmuje tylko aktywnych zawodowo ludzi (Kurzawa, 2018, s. 154).

Na rysunku 2 przedstawiono stopę bezrobocia wśród młodych osób od 15 do 29 roku życia w Polsce w latach 2009-2020. W badanym okresie wartość wskaźnika zmniejszyła się o połowę, w roku 2020 wynosił on 7,1%, podczas gdy w roku 2009 było to 14,2%. Największą wartość stopy odnotowano w roku 2013 (18,9%), najmniejszą zaś w roku 2019 (6,6%). Wskaźnik ten w latach 2009-2013 wykazywał się tendencją wzrostową, a od roku 2013 obserwowany jest spadek jego wartości.



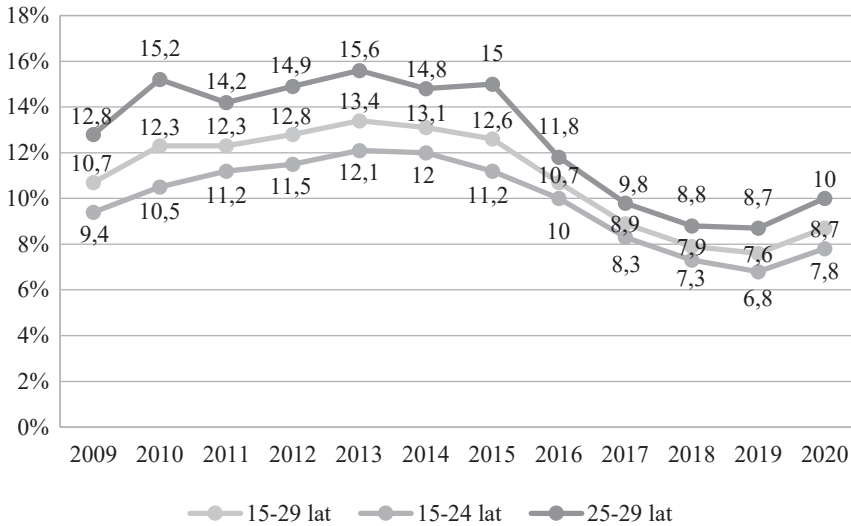
**Rys. 2.** Stopa bezrobocia wśród osób młodych w wieku 15-29 lat oraz stopa NEET w Polsce w latach 2009-2020 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu (b.d.).

W roku 2020 w Polsce wskaźnik NEET dla osób w wieku 15-29 lat wynosił 12,9% całej populacji młodych osób, jest to o 1,1 p.p. mniej niż w roku 2009. Najwyższy poziom wskaźnika w badanym okresie odnotowano w 2013 roku i wynosił on 16,2%, najniższy zaś był w roku 2019 – 12%. Na wzrost wskaźnika w 2020 roku – o 0,9 p.p. w stosunku do 2019 – roku miała wpływ pandemia COVID-19, przez którą działalność gospodarcza została znacznie ograniczona (rys. 3).

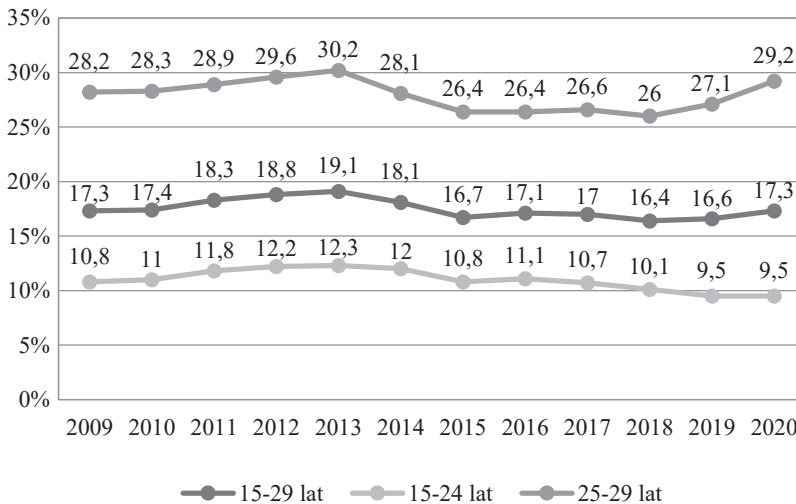
W 2020 roku stopa NEET dla kobiet wynosiła 17,3%, a dla mężczyzn prawie o połowę mniej – 8,7%. Wskaźnik ten dla kobiet pozostał na takim samym poziomie jak w roku 2009, a wśród mężczyzn zauważono spadek o 2 p.p. w stosunku do roku 2009. Najwyższy wskaźnik zarówno wśród kobiet, jak i wśród mężczyzn był w 2013 roku i stanowił odpowiednio 19,1% i 13,4%. Najniższy poziom stopy NEET wśród młodych kobiet odnotowano w 2018 roku i wynosił on 16,1%, w grupie mężczyzn najniższy poziom wskaźnika zanotowano w 2019 r. – 7,6% (wykres 3 i 4). Z przedstawionych danych wynika, że przynależność do grupy NEET dotyka bardziej młodych kobiet niż mężczyzn.

Mężczyzn przynależących do grupy NEET w wieku 15-24 lata w Polsce w 2020 roku było 7,8% – o 1,6 p.p. mniej niż w roku 2009 (9,4%), a w wieku 25-29 lat wskaźnik ten wynosił 10% – o 2,8 p.p. mniej niż w roku 2009 (12,8%). W przedziale wiekowym 15-24 lata najwyższy wskaźnik odnotowano w roku 2013 – 12,1%, a najniższy – 6,8% – w 2019 roku. W wieku 25-29 lat najwyższy wskaźnik zauważono w 2013 roku – 13,4%, a najniższy – 7,6% w roku 2019 (rys. 3).



**Rys. 3.** Wskaźnik NEET wśród mężczyzn według grup wieku w Polsce w latach 2009-2020 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu (b.d.).



**Rys. 4.** Wskaźnik NEET wśród kobiet według grup wieku w Polsce w latach 2009-2020 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu (b.d.).

Wskaźnik NEET wśród kobiet w przedziale wiekowym 15-24 lata w roku 2020 kształtował się na poziomie 9,5%, czyli o 1,3 p.p. mniej niż w roku 2009 (10,8%). W przedziale 25-29 lat wskaźnik ten wynosił 29,2% – o 1 p.p. więcej niż w roku

2009 (28,2%). Najwyższy poziom stopy NEET wśród kobiet w wieku 15-24 lata odnotowano w roku 2013 – 12,3%, z kolei dla przedziału wiekowego 25-29 lat w 2013 roku wynosił on 30,2%. Natomiast najniższy poziom wynoszący 9,5% w przedziale wiekowym 15-24 lata zauważono w latach 2019 i 2020, z kolei w przedziale 25-29 lat w 2018 roku wynosił on 26% (rys. 4).

W grupie mężczyzn przynależących do NEET różnice wskaźnika między przedziałem wiekowym 15-24 lata a 25-29 lat są stosunkowo niewielkie, w roku 2020 różnica ta wynosiła 2,2 p.p.; największą różnicę zaobserwowano w roku 2010 – 4,7 p.p. W badanym okresie różnica ta średnio wynosiła 2,8 p.p. Inaczej prezentuje się to w grupie młodych kobiet. W 2020 roku różnica ta była na poziomie 19,7 p.p. i jest to największa różnica w badanym okresie. Wśród kobiet różnica wskaźników dla przedziałów wiekowych w przeciągu 12 lat średnio stanowiła 16,93 p.p.

Niepokojącym zjawiskiem jest wysoka bierność zawodowa wśród młodych kobiet przynależących do pokolenia NEET, w szczególności w wieku 25-29 lat. Z przeprowadzonej analizy struktury generacji NEET jednoznacznie wynika, że należy stworzyć młodym ludziom możliwość rozwijania się, motywować ich i spróbować ochronić przed bezczynnością, wykluczeniem zawodowym i społecznym.

## Literatura

- Barszcz, P. (2019). Młodzież NEET jako grupa społeczna zagrożona wykluczeniem społecznym i zawodowym. *Komparatystyka Pedagogiczna. Studia z Teorii Wychowania*, tom X, 2(27). Warszawa: Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie/Główny Urząd Statystyczny.
- Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej. (2013). Pobrane 20 czerwca 2022 z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1304&from=PL>
- Eurofound. (2011). *Young people and NEETs in Europe: First findings*. Dublin.
- Eurofound. (2012). *NEETs – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe*. Dublin–Brussels: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (Eurofound).
- Eurostat. (b.d.). Pobrane 21 czerwca 2022 z [https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth\\_empl\\_090&lang=en](https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_empl_090&lang=en)
- Krause, E. (2016). Zjawisko NEET, czyli o młodzieży trzy razy nic. *Problemy Profesjologii, Polskie Towarzystwo Profesjologiczne*, (2).
- Kurzawa, I. (2018), Generacja NEET w Polsce i wybranych krajach Unii Europejskiej. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, (529).
- Mazowieckie Obserwatorium Rynku Pracy. (2014). *Wsparcie młodych osób na mazowieckim rynku pracy*. Warszawa: Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie.
- Miłośnik, J. (2014). NEET – zjawisko i problem społeczno-ekonomiczny w Unii Europejskiej. *Przeгляд Zachodniopomorski Rocznik, XXIX(LVIII)*, z. 3, vol. 1.
- Serafin-Juszczak, B. (2014). NEET – nowa kategoria młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym. *Acta Universitatis Lodzensis. Folia Sociologica*, (49).
- Skórska, A. (2016). Przestrzenne zróżnicowanie sytuacji młodzieży z grupy NEET na rynku pracy Unii Europejskiej. *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, (289).
- Zioło-Gwadera, K. (2018). Młodzież NEET jako wyzwanie współczesnego rynku pracy. *Zeszyty Naukowe ZPSB Firma i Rynek*, 1(53).

## NEET POPULATION IN POLAND

**Abstract:** This part of the monograph presents the definition of the NEET population as well as the characteristics of NEETs, the structure, causes, and effects of this phenomenon. The aim of this part of the monograph is to present the situation of NEETs in Poland. Research methods such as the method of analysis and criticism of the literature, comparative analysis, and specifically a time comparison based on the Eurostat database were used. The time scope of the research covers the years 2009-2020.

**Keywords:** NEET, young people, youth, labour market, unemployment.